

Research Article

Predicting quality of life, responsibility and expected social behavior based on the use of social networks and media in youth

S. Soltani Biraq¹, M Azadykta^{*2}, S. Heydari³

1*. Master's degree in Educational Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Tehran Branch, Tehran, Iran.

2. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Islamshahr Branch, Islamshahr, Iran. Corresponding author: m.azadyekta@yahoo.com

3. Ph.D. in Measurement and Measurement, Researcher of Young and Elite Researchers Club of Islamic Azad University, Saveh, Iran.

Abstract

The era of technological revolution and the addition of the Internet, especially social media, has created a new reality in the dimensions of the daily life of communities and students. This new reality undoubtedly imposes general effects on us. The use of social media has affected all regions and societies and has both positive and negative effects. The purpose of this study is to predict quality of life; Responsibility and expected social behavior were based on the use of social networks and media among young people. The study population was youth (18-30 years old) in Maragheh city in 2020 ((Prevalence of the Fourth Corona Peak) and the population was 381 people using Morgan table. Due to the prediction of 5% probability of collecting invalid information, the sample size was added and the final sample was 384 people. Persons subjects were selected using two-stage cluster sampling method. The instruments used were the Jahanbani Social Networking and Questionnaire (2018) and the WHOQOL-BREF (1996) Quality of Life Questionnaire, the California Psychological Questionnaire (1987), and the ASBQ Expected Social Behavior Questionnaire (2003). The findings of Pearson's correlation coefficient and linear regression showed that, based on the use of networks and social media; The quality of life, responsibility and expected social behavior of young people can be predicted. Based on the results obtained, currently according to the infrastructures and investments made, the use of networks and social media to promote and spread the culture of responsibility, change social behavior and improve the dimensions of the quality of life is a tool. It is not reliable and sufficient, and it is not possible to rely on networks and social media to teach these concepts. In order to protect the great power of the youth and make proper use of their potential as the future builders of the country, it is recommended to promote media literacy in the society and teach the correct, conscious and active use of networks and social media. Therefore, appropriate planning should be done for policy-making and management of educational programs through media and social networks in organizations.

Keywords: Social networks and media, quality of life, responsibility, expected social behavior.

Citation: Izadabadi, B., Akbari, B. (2022). Modeling the relationship between parents' domestic violence on students' externalized and internalized behaviors mediated by psychological flexibility. *Journal of Social Psychology*, 10(65), 1-13

پیش‌بینی کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری و رفتار اجتماعی انتظاری بر اساس استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در جوانان

سپیده سلطانی بیرق^۱، مهرناز آزادیکتا^{۲*}، صدیقه حیدری^۳

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران.
۲. دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر، اسلامشهر، ایران. نویسنده مسئول: m.azadyekta@yahoo.com
۳. دکتری سنجش و اندازه‌گیری، پژوهشگر باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

چکیده

دوران انقلاب فن‌آوری و افزوده شدن اینترنت، به ویژه رسانه‌های اجتماعی، در ابعاد زندگی روزمره جوامع و دانشجویان، واقعیت جدیدی ایجاد کرده است. این واقعیت جدید بدون شک تأثیرات کلی را بر ما تحمیل می‌کند. استفاده از رسانه‌های اجتماعی همه مناطق و جوامع را تحت تأثیر قرار داده است و دارای اثرات مثبت و منفی است. هدف این پژوهش، پیش‌بینی کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری و رفتار اجتماعی انتظاری بر اساس استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در جوانان، بود. جامعه پژوهش، جوانان (۳۰-۱۸ سال) شهرستان مراغه در سال ۱۳۹۹ (پیک چهارم شیوع کرونا) و حجم نمونه، ۳۸۱ نفر با استفاده از جدول مورگان تخمین زده شد. به دلیل پیش‌بینی احتمال جمع‌آوری اطلاعات نامعتبر ۵ درصد به حجم نمونه، اضافه شد و نمونه نهایی ۳۸۴ نفر بود. افراد با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای دو مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه‌های شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی جهانی (۱۳۹۷)، کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی WHOQOL-BREF (۱۹۹۶)، مسئولیت‌پذیری روانشناختی کالیفرنیا (۱۹۸۷) و رفتارهای اجتماعی انتظاری ASBQ (۲۰۰۳) بود. یافته‌های حاصل از بررسی ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی نشان داد، بر اساس استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی؛ کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری و رفتار اجتماعی انتظاری جوانان قابل پیش‌بینی بود. بر اساس نتایج بدست آمده، در حال حاضر با توجه به زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی برای ترویج و اشاعه فرهنگ مسئولیت‌پذیری، تغییر رفتار اجتماعی و ارتقای ابعاد کیفیت زندگی ابزار مطمئن و کافی نمی‌باشد و نمی‌توان برای آموزش این مفاهیم به شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی اکتفا کرد. برای پاسداری از نیروی عظیم جوانان و بهره‌گیری مناسب از پتانسیل آنان به عنوان آینده‌سازان کشور، ارتقای سواد رسانه‌ای در جامعه و آموزش استفاده صحیح، آگاهانه و فعالانه از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی توصیه می‌شود. بنابراین باید برای سیاست‌گذاری و مدیریت برنامه‌های آموزشی از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در سازمان‌ها، برنامه‌ریزی مناسب صورت گیرد.

کلمات کلیدی: شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری، رفتار اجتماعی انتظاری.

مقدمه

دوران انقلاب فن آوری و افزوده شدن اینترنت، به ویژه رسانه‌های اجتماعی، در ابعاد زندگی روزمره جوامع و دانشجویان، واقعیت جدیدی ایجاد کرده است. این واقعیت جدید بدون شک تأثیرات کلی را بر ما تحمیل می‌کند. استفاده از رسانه‌های اجتماعی همه مناطق و جوامع را تحت تأثیر قرار داده است و دارای اثرات مثبت و منفی است. این وسیله اجتماعی به یک محیطی گسترده برای تبادل نظرات، پیشنهادات، منابع اطلاعاتی، تجارت، دوستیابی و خرید الکترونیکی تبدیل شده است (علیچوبوری، فسخ و بیات^۱، ۲۰۲۰). جذابیت‌های موجود در فضای مجازی باعث می‌شود، افراد زمان زیادی را در خارج از دنیای واقعی صرف کنند در حالی که می‌توانستند این زمان را برای ورزش، فعالیت‌های اجتماعی و مشارکتی صرف کنند. آینده‌ساز و تأثیرگذار جامعه، نیازمند پرورش تمامی حواس خود است، اما این مهم از طریق فضای مجازی میسر نمی‌شود. علاوه بر آن صرف ساعات متمادی در فضای مجازی سلامت جسمی افراد را مانند: چشم، ستون فقرات و ... تهدید می‌کند و آسیب جدی بر آن‌ها وارد می‌کند (مکرمی و یوسفی، ۱۳۹۶). یکی از ویژگی‌های بارز جوانان، پاسخ سریع آن‌ها به تغییرات اجتماعی، در مقایسه با نسل قدیمی است که باعث سازگاری آن‌ها با شرایط جدید زندگی می‌شود. تحت تأثیر رسانه‌ها، رفتار مصرف کننده جوان به دلیل تبلیغات فراوان در خیابان‌ها، تلویزیون، شبکه‌های اینترنت و اجتماعی در حال تغییر است (اسماکتینا و ملنیکووا^۲، ۲۰۱۸).

شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی و ارتباط بیش از حد متأثر از آن پیامدهای زیادی برای تغییرات بنیادی در آینده از نظر رفتار انسان و جامعه دارند. این تغییرات شامل ساختار اولیه مغز، توانایی مغز و همچنین اشکال جدید یادگیری است (چئوک، ادرواردز و مونیرو^۳، ۲۰۱۷). در چنین فرایندی، روابط میان فردی سست، ذهن‌ها آگاه و رفتارها تحت تأثیر قرار می‌گیرد که در طولانی مدت سبب ایجاد فاصله در بین افراد خانواده، افسردگی و کاهش روابط خانوادگی شده است (دوله، اسماعیلی و امیرمظاهری، ۱۳۹۵)؛ همچنین از نظر اندیشمندان مختلف، مسئولیت‌پذیری تحت تأثیر عواملی مانند: استفاده از رسانه‌های گروهی (گربنر^۴) قرار می‌گیرد. شیوه و سبک زندگی متفاوت در افراد مختلف، منجر به بروز میزان متفاوتی از مسئولیت‌پذیری در افراد می‌شود (گل کار، ۱۳۹۵). افزایش طول عمر افراد از یک طرف و از طرف دیگر ارتباط تنگاتنگ شبکه‌های اجتماعی با زندگی، اهمیت استفاده از اینترنت را برای ارتقاء کیفیت زندگی برجسته می‌کند (خلیله و ویتمن اسکور^۵، ۲۰۱۸؛ هونگ، دیگاگانه و شین^۶، ۲۰۱۸؛ ساینی، سانگوان، ورما، کوهلی، کائور

1. Aljuboori, Fashakh & Bayat
2. Smakotina & Melnikova
3. Cheok, Edwards & Muniru
4. Gerbner
5. Khalaila & Vitman-Schorr
6. Hong, De Gagne & Shin

و لاکشمی^۱، ۲۰۲۰). یافته‌های پژوهشگران حوزه‌های علوم رفتاری، نشانگر وجود رابطه معنی‌دار بین کاهش فعالیت‌های اجتماعی، افزایش خشونت و پرخاشگری، اختلالات روانی و تنش‌های عصبی، عدم مسئولیت‌پذیری و گرایش به آسیب‌های نوپدید را تأیید می‌کند (مکرمی و یوسفی، ۱۳۹۶).

از نظر سازمان بهداشت جهانی، کیفیت زندگی؛ درک افراد از موقعیت خود در زندگیشان است و برگرفته از متن فرهنگ و سیستم‌های ارزشی می‌باشد که در آن زندگی می‌کنند و با اهداف، انتظارات، استانداردها و نگرانی‌هایشان ارتباط دارد. این یک مفهوم گسترده است که تحت تأثیر عواملی مانند: سلامت جسمی فرد، وضعیت روحی و روانی، سطح استقلال، روابط اجتماعی، اعتقادات شخصی و خصوصیات بارز آن‌ها در ارتباط با پیرامون و محیط قرار می‌گیرد (ریبریو، پریرا، فریره، الیویرا، کاسولتی و همکاران، ۲۰۱۸). از نظر محققان، کیفیت زندگی با توجه به جنبه‌های مثبت و منفی زندگی یک مفهوم ذهنی و پویا است (شیخ‌الاسلامی، آذرنیو و محمدی، ۱۳۹۴). منظور از پویایی مفهوم، این است که به تجربه شخصی و درک فرد از زندگی وابسته است، به عبارت دیگر چون فرد و محیط اطراف او در گذر زمان تغییر می‌کنند، پس اندازه کیفیت زندگی فرد هم دستخوش تغییر خواهد بود و ثابت باقی نمی‌ماند (شیخ‌الاسلامی، آذرنیو و محمدی، ۱۳۹۴؛ به نقل از سیدنعمت‌اله روشن، الحانی، زارعیان، کاظم‌نژاد، ۱۳۹۸). پژوهش‌ها نشان داد، استفاده هفتگی و آخر هفته‌ها از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن‌های همراه و سایر دستگاه‌ها به‌طور قابل توجهی در صورت شب بیداری با کاهش سلامتی مرتبط با کیفیت زندگی در دختران همبستگی داشت اما در مورد پسران این‌طور نبود. استفاده بیشتر از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن‌های همراه و سایر دستگاه‌ها با افزایش اختلالات رفتاری در هر دو جنس ارتباط داشت (جنکینز، شن، دومتیل، توماس، الیوت^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). دانشجویان معتاد به رسانه‌های اجتماعی، از اضطراب، افسردگی، اعتماد به نفس پایین، افکار خودکشی، رنج می‌بردند. با این حال کمبود پیشینه در مورد اثرات شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی بر عملکرد ساعت‌های شبانه‌روزی انسان وجود دارد و معلوم شد که نوجوانان و بزرگسالان جوان در معرض آسیب‌های ناشی از استفاده بیش از حد از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی قرار داشته و آسیب‌پذیرترند (کومار سوین و پتی^۴، ۲۰۱۹).

حیدری، محمدی و حقیقت (۱۳۹۹) نیز گزارش کرده‌اند که مسئولیت‌پذیری در ارتباط با شرایط محیطی و اجتماعی بوجود می‌آید و در رشد شخصیت اجتماعی افراد تغییرات دوره نوجوانی و جوانی مهم به‌نظر می‌رسد. اغلب دانش‌آموزان و دانشجویان دارای حس کمال‌گرایی و انگیزه قوی از مسئولیت‌پذیری بالایی برخوردارند که همین امر باعث کاهش میزان اضطراب امتحان که ناشی از تعریف استانداردهای سطح بالا توسط افراد برای خودشان یا پردازش افراطی است، می‌شود. به بیان دیگر افراد مسئولیت‌پذیر، مسائل پیش‌رو برایشان مهم است و با برنامه‌ریزی و متعهدانه به برنامه‌های خود عمل می‌کنند. چرا که آن‌ها

-
1. Saini, Sangwan, Verma, Kohli, Kaur & Lakshmi
 2. Ribeiro, Pereira, Freire, Oliveira, Casotti & Boery
 3. Jenkins, Shen, Dumontheil, Thomas, Elliott, Rösli & Toledano
 4. Kumar Swain & Pati

شکست‌ها و موفقیت‌های خود را به عوامل درونی خود مانند تلاش و انگیزه مربوط می‌دانند. تولایی و همکاران (۱۳۹۶) نیز بیان کردند که پنج متغیر فرصت‌های شبکه‌های اجتماعی شامل یادگیری الکترونیکی، پرکردن اوقات فراغت، سازماندهی گروه‌های اجتماعی، امکان گفت‌وگو و آشنایی با فرهنگ‌ها و همچنین پنج متغیر تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی شامل انتقال ارزش‌های غیراخلاقی سوءاستفاده، انتشار اطلاعات نادرست، اعتیاد اینترنتی و ارتباطات مخرب بر دانشجویان اثری مثبت و معنادار دارد.

یافته‌های ادی و هیمبرگ^۱ (۲۰۲۱) نیز حاکی از آن بود که استفاده از رسانه‌های اجتماعی در جامعه مدرن به ویژه در میان بزرگسالان بسیار شیوع یافته و برخی از یافته‌ها حاکی از آن است که استفاده از رسانه‌های اجتماعی با اضطراب و تنهایی اجتماعی ارتباط دارد. به نظر می‌رسد افراد مضطرب و تنها از نظر اجتماعی، تعاملات اجتماعی برخط را در رسانه‌های اجتماعی ترجیح داده و به دنبال آن می‌گردند. هم افراد مضطرب اجتماعی و هم افراد تنها با مشکلات بیشتری به صورت برخط درگیر می‌شوند و به طور بالقوه به دنبال حمایت اجتماعی به مدد رسانه‌های اجتماعی هستند. اضطراب اجتماعی و تنهایی و با استفاده از رسانه‌های اجتماعی مشکل‌ساز همراه هستند.

اسمیتکرای، لانگتن و پیجسل^۲ (۲۰۱۵)، مسئولیت‌پذیری شخصی را به عنوان باورهای شخص در مورد اینکه خودش صاحب زندگی خودش است و باید آگاهانه هدف‌هایش را انتخاب و پاسخگوی رفتار و نتایج رفتارش باشد، معرفی می‌کند (جوکار، فولادچنگ، انجم‌شعاع، کرهانی، ۱۳۹۸). به نظر می‌رسد مختل شدن مسئولیت‌پذیری و تعهدات اجتماعی با عوامل اجتماعی پیوند اساسی دارد (یوسفی، فرهودی‌زاده و لشکری، ۱۳۹۱). پژوهش‌ها نشان می‌دهد، بین نحوه استفاده دختران دانشجو از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در ابعاد (مسئولیت شخصی - مسئولیت خانواده - تحمل مسئولیت آموزشی) رابطه وجود دارد (زکی و مصطفی^۳، ۲۰۱۸).

انسان موجودی اجتماعی است و نیازمند به عضویت درآمدن در گروه‌های مختلف است و در ارتباط با این گروه‌ها رفتار اجتماعی ویژه‌ای از خود نشان می‌دهد. در بیشتر جوامع، انسان در پی یافتن رابطه اجتماعی مطلوب همراه با حفظ کرامت انسانی و احترام متقابل است. برای رسیدن به این وضعیت، افراد باید رفتار اجتماعی از خود نشان دهند که مورد پذیرش در جامعه باشد و مطابق بر قوانین و هنجارهای آن باشد (کارت^۴، ۲۰۱۷). برخی اوقات، اشخاص در شرایط و موقعیت‌های اجتماعی که در آن قرار می‌گیرند، روابط اجتماعی خوشایند به همراه احترام رو در رو از خودشان نشان نمی‌دهند، به دلیل اینکه رفتارهایی بر اساس احترام به حقوق دیگران در بینشان رد و بدل نمی‌شود. عدم وقوع رفتار اجتماعی خوشایند و مطلوب در نتیجه پردازش ذهنی افراد از آن موقعیت و شرایطی است که در آن قرار می‌گیرند (دومریکه و کاستیلو^۵، ۲۰۱۸). پردازش انتظاری مفرط باعث افزایش اضطراب در موقعیت‌های اجتماعی می‌شود و در

1. O'Day & Heimberg

2. Smithkirai, Longthong & Peijse

3. Zeky & Mustafa

4. Carter

5. Dumrique & Castillo

نتیجه بر واکنش اجتماعی و ارتباط متقابل افراد با یکدیگر در اجتماع تأثیرگذار است و زمانی که تفکر در مورد چگونگی تعامل در ذهن فرد در حال جریان است، وی دچار اضطراب می‌شود (پلنگ، نلیسن و زلنبرگ، ۲۰۱۸). در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که، استفاده از رسانه‌های اجتماعی در جامعه مدرن به ویژه در میان بزرگسالان بسیار شیوع یافته است و با اضطراب و تنهایی اجتماعی ارتباط دارد (ادی و همبرگ، ۲۰۲۱).

استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در عصر جدید و به خصوص در دو سال اخیر با توجه به شرایط پیچیده‌ای که با شیوع بیماری کووید-۱۹^۲ بوجود آمده است و منجر به لغو یا محدود شدن فعالیت‌های تراکمی و تجمعی از سوی سیاستگذاران ملی و جهانی شده است، به عنوان در دسترس‌ترین ابزار برای ایجاد روابط تجاری، شغلی، دوستانه، آموزشی و... مورد تأکید قرار گرفته است. بطوریکه حتی برنامه رسمی آموزشی در مدارس و دانشگاه‌ها نیز از طریق ایجاد بستر در رسانه و شبکه‌های اجتماعی دنبال می‌شود و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی هم از این بستر برای خوداظهاری بیماری کووید-۱۹ و افزایش مسئولیت‌پذیری و کیفیت زندگی در میان آحاد مردم و تغییر رفتار اجتماعی و سبک زندگی در میان مردم روی آورده است. بنابراین این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال بود که براساس مولفه‌های شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی به چه میزان کیفیت زندگی؛ مسئولیت‌پذیری و رفتارهای اجتماعی انتظاری قابل پیش‌بینی است؟ به نظر می‌رسد، نتایج مطالعه پیش‌رو بتواند به سیاستگذاران در راستای ادامه و تقویت استفاده از بستر رسانه و شبکه‌های اجتماعی یا یافتن جایگزین‌های مناسب‌تر و ایمن‌تر کمک نماید.

روش پژوهش

این پژوهش مقطعی و از نوع توصیفی-همبستگی بوده که در آن داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی به روش همزمان، با استفاده از نرم‌افزار SPSS-25، تحلیل شدند. جامعه آماری پژوهش، جوانان (۳۰-۱۸ ساله) شهرستان مراغه در سال ۱۳۹۹ (بیک چهارم شیوع کرونا)، برابر با ۴۳۱۶۱ نفر بودند. با استفاده از جدول مورگان و با پیش‌بینی احتمال جمع‌آوری اطلاعات نامعتبر و ناقص توسط پاسخ‌دهنده‌ها، ۵ درصد به حجم نمونه اضافه شد و تعداد افراد حاضر در نمونه نهایی ۳۸۴ نفر بودند، که براساس نسبت جمعیت توزیع شده در مناطق شهری و روستایی و با استفاده از روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای دو مرحله‌ای (تصادفی) انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه کیفیت زندگی: این مقیاس در سال ۱۹۹۶ توسط گروهی از کارشناسان سازمان

1. Peng, Nelissen & Zeelenberg
2. O'Day & Heimberg
3. Covidvirus

بهداشت جهانی و با تعدیل گویه‌های فرم ۱۰۰ سوالی، فرم ۲۶ سوالی ساخته شد که دارای ۴ زیرمقیاس و یک نمره کلی است. این زیرمقیاس‌ها عبارتند از: سلامت جسمی، سلامت روان، روابط اجتماعی، سلامت محیط اطراف و یک نمره کلی (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۹۷). نمره‌گذاری آن به این ترتیب است که، در ابتدا یک نمره خام برای هر زیرمقیاس به دست می‌آید که باید از طریق یک فرمول به نمره‌ای استاندارد بین ۰ تا ۱۰۰ تبدیل شود. نمره بالاتر نشان دهنده کیفیت زندگی بیشتر است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش اصلی ۰/۸۹ و بالاتر و در ایران برای خرده‌مقیاس‌های این پرسشنامه به این ترتیب است: سلامت جسمانی: ۰/۷۰ - ۰/۷۲، سلامت روان: ۰/۷۰ - ۰/۷۳، روابط اجتماعی: ۰/۵۲ - ۰/۵۵، سلامت محیط: ۰/۷۲ - ۰/۸۴ (نجات و همکاران، ۱۳۸۵).

ب) پرسشنامه مسئولیت‌پذیری: این پرسشنامه نخستین بار توسط «هاریسون گاف» در سال (۱۹۵۱) با ۶۴۸ سوال و ۱۵ مقیاس برای سنجش ۱۵ ویژگی شخصیتی انتشار یافت و سپس در سال (۱۹۵۷) مقیاس‌های آن به ۱۸ و مجدداً در سال (۱۹۸۷) توسط وی مورد تجدیدنظر قرار گرفت و تعداد سوال‌های آن به ۱۶۲ و تعداد خرده‌مقیاس‌های آن به ۲۰ خرده مقیاس افزایش یافت. مقیاس سنجش مسئولیت‌پذیری ۴۲ سوالی به منظور سنجش ویژگی‌هایی از قبیل وظیفه‌شناسی، احساس تعهد، سخت‌کوشی، جدیت، قابلیت اعتماد، رفتار مبتنی بر نظم و مقررات و منطبق بر احساس مسئولیت، مورد استفاده قرار می‌گیرد (آقایی، ۱۳۹۴). نمره‌گذاری آن بر اساس مقیاس لیکرت، دارای دو گزینه صحیح ۱، غلط ۰، امتیاز می‌باشد. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در ایران برای این پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد (آقایی، ۱۳۹۴) و در این پژوهش، بالای ۰/۶ بدست آمد.

ج) پرسشنامه رفتارهای اجتماعی انتظار ASBQ: این پرسشنامه توسط هنریچسن و کلارک^۱ در سال ۲۰۰۳ طراحی شده است. نمره‌گذاری این پرسشنامه ۱۲ آیتمی، دارای مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت می‌باشد و دارای دو خرده مقیاس آماده‌سازی و اجتناب است. حداکثر نمره ۴۸ و حداقل نمره در آن ۱۲ است. نمره بالاتر نشانگر استفاده بیشتر از راهبردهای شناختی ناسازگارانه است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش اصلی، ۰/۸۸ (میلز^۲ و همکاران، ۲۰۱۳) و در ایران برای این پرسشنامه ۰/۷۴ برآورد شد (ضیائی و همکاران، ۱۳۹۵) و در این پژوهش، ۰/۷۹ بدست آمد.

د) پرسشنامه شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی: این پرسشنامه توسط جهانبانی (۱۳۹۷) ساخته شده و دارای ۱۹ سوال است. کل پرسشنامه دارای ۳ بعد است (میزان استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، نوع استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی و میزان اعتماد کاربران به شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی). نمره‌گذاری سوالات دارای ۵ گزینه می‌باشد.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نشان داد ۵۵/۲٪ افراد پاسخ‌دهنده مرد و ۴۴/۸٪

افراد پاسخ‌دهنده زن بوده؛ کمترین فراوانی مربوط به سنین ۱۸ تا ۲۴ سال (۴۸/۱۷٪)، و بیشترین فراوانی (۵۱/۸۲٪) مربوط به افراد ۲۵ تا ۳۰ ساله بوده است.

از آنجایی که ماتریس همبستگی بین متغیرها نشان داد میان تمام متغیرهای پژوهش، رابطه معنادار وجود دارد؛ بنابراین به منظور پیش‌بینی کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری و رفتارهای اجتماعی انتظاری براساس مولفه‌های شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی از تحلیل رگرسیون خطی با روش همزمان استفاده شد.

جدول ۱. پیش‌بینی کیفیت زندگی براساس مولفه‌های استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی

F	R ^۲	R	T	β	SE	B	
			۴۴/۹۶**	-	۱۰/۷۳۲	۴۸۲/۵۶۱	مقدار ثابت
۳۶/۱۳**	۰/۲۲۲	۰/۴۷۱	-۳/۹۹**	-۰/۲۵۱	۰/۹۳۹	-۳/۷۵۱	میزان استفاده
			-۱/۵۴۳	-۰/۱۰۶	۰/۷۴۸	-۱/۱۵۵	نوع استفاده
			-۳/۱۹**	-۰/۱۸۹	۰/۷۳۳	-۲/۳۴۵	میزان اعتماد کاربران

با توجه به مقدار مجذور ضریب همبستگی (۰/۲۲۲) متغیرهای پیش‌بین نقش نسبتاً مطلوبی در تبیین واریانس متغیر ملاک ایفا می‌کنند. به عبارتی مدل مورد نظر به مقدار نسبتاً مطلوبی می‌تواند داده‌ها را برازش کند. با توجه به مقدار F در جدول (۱) که برابر ۳۶/۱۳ برآورد شده است، در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، معنادار شده است. یعنی با اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد متغیرهای پیش‌بین از قدرت تبیین خوبی برخوردار بوده و قادر هستند به خوبی میزان تغییرات واریانس متغیر ملاک را توضیح دهند. با توجه به جدول، نوع استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی را نداشته است و فقط میزان استفاده (۰/۲۵۱) و میزان اعتماد کاربران به شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی (۰/۱۸۹) با ضریب بتای استاندارد شده و به طور منفی در پیش‌بینی کیفیت زندگی فرد نقش دارد.

جدول ۲. پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری براساس مولفه‌های استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی

F	R ^۲	R	T	β	SE	B	
			۳۰/۵۹**	-	۰/۸۵۱	۲۶/۰۳۶	مقدار ثابت
۱۷/۱۳**	۰/۱۱۹	۰/۳۴۵	-۱/۰۴	-۰/۰۷۰	۰/۰۷۴	-۰/۰۷۷	میزان استفاده
			-۳/۶۸**	-۰/۲۶۹	۰/۰۵۹	-۰/۲۱۹	نوع استفاده
			-۰/۵۸	-۰/۰۳۷	۰/۰۵۸	-۰/۰۳۴	میزان اعتماد کاربران

با توجه به مقدار مجذور ضریب همبستگی (۰/۱۱۹) متغیرهای پیش‌بین نقش نسبتاً ضعیفی در تبیین واریانس متغیر ملاک ایفا می‌کنند. به عبارتی مدل مورد نظر به مقدار نسبتاً قابل قبولی می‌تواند داده‌ها را برازش کند. با توجه به مقدار F که برابر ۱۷/۱۳ برآورد شده است، در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱،

معنادار شده است. یعنی با اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد متغیرهای پیش‌بین از قدرت تبیین خوبی برخوردار بوده و قادر هستند به خوبی میزان تغییرات واریانس متغیر ملاک را توضیح دهند. با توجه به جدول ۲، میزان استفاده و میزان اعتماد کاربران به شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی توانایی پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری را نداشته‌است و فقط نوع استفاده (۰/۲۶۹) با ضریب بتای استاندارد شده و به طور منفی در پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری فرد نقش دارد.

جدول ۳. پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی انتظاری براساس مولفه‌های استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی

F	R ^۲	R	T	β	SE	B	
			۱۶/۴۱**	-	۱/۰۸۷	۱۷/۸۵۴	مقدار ثابت
۶۵/۰۸**	۰/۳۳۹	۰/۵۸۳	۲/۸۳**	۰/۱۶۴	۰/۰۹۵	۰/۲۶۹	میزان استفاده
			۴/۷۶**	۰/۳۰۱	۰/۰۷۶	۰/۳۶۱	نوع استفاده
			۳/۷۴**	۰/۲۰۴	۰/۰۷۴	۰/۲۷۸	میزان اعتماد کاربران

با توجه به مقدار مجذور ضریب همبستگی (۰/۳۳۹) متغیرهای پیش‌بین نقش نسبتاً مطلوبی در تبیین واریانس متغیر ملاک ایفا می‌کنند. به عبارتی مدل مورد نظر به مقدار نسبتاً مطلوبی می‌تواند داده‌ها را برازش کند. با توجه به مقدار F در جدول، که برابر ۶۵/۰۸ برآورد شده است، در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، معنادار شده است. یعنی با اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد متغیرهای پیش‌بین از قدرت تبیین خوبی برخوردار بوده و قادر هستند به خوبی میزان تغییرات واریانس متغیر ملاک را توضیح دهند. با توجه به جدول ۳، نوع استفاده (۰/۳۰۱)، میزان اعتماد کاربران (۰/۲۰۴) و میزان استفاده (۰/۱۶۴) با ضریب بتای استاندارد شده و به طور مثبت در پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی انتظاری فرد نقش دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی کیفیت زندگی، مسئولیت‌پذیری و رفتار اجتماعی انتظاری براساس استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در جوانان (پیک چهارم شیوع کرونا) انجام شد. یافته‌های پژوهش حاضر در رابطه با پیش‌بینی کیفیت زندگی براساس استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی با پژوهش‌های حکیمیان (۱۳۹۵)، حسینفلی‌پور (۱۳۹۵)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۸)، فرامرزیانی و همکاران (۱۳۹۵)، کومارسوین و پتی (۲۰۱۹)، همسو بوده است؛ اما با یافته‌های پژوهش خلیله و ویتمن اسکور (۲۰۱۸) مغایرت دارد. تأثیرات مثبت و منفی استفاده از فضاهای مجازی، استفاده نابهنجار و نادرست از آن را مسبب بروز چالش‌هایی مانند: اعتیاد اینترنتی، اختلال‌هایی در اخلاق و شخصیت و هویتی فرد و ایجاد دوگانگی در آن، به خطر افتادن سلامت روانی، سست اراده شدن افراد و قابلیت تحمل پایین در آنان که در طولانی مدت منجر به گوشه‌گیری و منزوی شدن فرد می‌شود، بنابراین لازم است در سطح جامعه نسبت به استفاده صحیح از فضای مجازی و اثرات مثبت و منفی که این پدیده دارد، فرهنگ سازی شود و

در این میان نقش دولت بسیار مؤثر است (حسینقلی‌پور، ۱۳۹۵). بین میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی و وضعیت‌های سلامت و عملکرد جسمی، اقتصادی-اجتماعی، خانوادگی جوانان رابطه معکوس و نسبتاً شدید وجود دارد و نیز بین میزان حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی و وضعیت روحی و روانی جوانان رابطه معکوس و شدید وجود دارد (حکیمیان، ۱۳۹۵). اکثریت آسیب‌شناسان بر این باورند که هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی افزایش یابد، ارتباطات اجتماعی تضعیف خواهد شد، به‌ویژه ارتباطات نزدیک و صمیمانه با اعضای خانواده، دوستان و نزدیکان کاهش خواهد یافت (فرامرزیانی و همکاران، ۱۳۹۵). اما یافته‌های پژوهش دیگری نشان داد که، استفاده از اینترنت باعث کاهش تنهایی افراد مسن می‌شود، در نتیجه می‌تواند منجر به افزایش کیفیت زندگی آنان به طور مستقیم یا غیرمستقیم شود. با این حال این اثرات مشروط به وجود یا عدم وجود متغیرهای دیگر است. مثلاً، تأثیر غیرمستقیم قومیت افراد و تأثیر مستقیم خانواده و گذراندن زمان با آن‌ها (خلیله و ویتمن اسکور، ۲۰۱۸).

در خصوص پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری براساس مولفه‌های شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های فرامرزیانی و همکاران (۱۳۹۵)، جهانبخش و همکاران (۱۳۹۵)، همسو بوده است. رسانه یکی از عوامل مهم در تغییرات فرهنگی و ارزش‌های اجتماعی به‌شمار می‌آید. با وسعت یافتن استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تعاریف مسئولیت‌پذیری، اعتماد اجتماعی، نوع‌دوستی تغییر یافته و بین میزان استفاده از شبکه اجتماعی، با ارزش‌های قانون‌گرایی، مسئولیت‌پذیری رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. مسئولیت‌پذیری به عنوان یک فرآیند مهم اجتماعی شدن در هر جامعه‌ای سهم بسزایی در توسعه پایدار جامعه دارد و تقویت و رشد آن جز با شناسایی عوامل مؤثر بر رفتار مسئولانه امکان‌پذیر نخواهد بود. نتایج حاصل نشان داد که مولفه‌های فرانوگرایی (۰/۲۱۵)، رسانه (۰/۲۱۷) و اعتماد اجتماعی (۰/۳۲۹) بر مسئولیت‌پذیری تأثیر گذارند (جهانبخش و همکاران، ۱۳۹۵).

همچنین در خصوص پیش‌بینی رفتارهای اجتماعی انتظاری براساس مولفه‌های شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی، یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های پورمودت و کجیاف (۱۳۹۵)، ادی و هیمبرگ (۲۰۲۱)، هان و همکاران (۲۰۱۴)، وینستین و همکاران (۲۰۱۵)، همسو بوده است. کاربران معتاد به شبکه‌های مجازی اجتماعی و کاربران در معرض خطر اعتیاد نسبت به کاربران عادی در موقعیت‌های اجتماعی بیشتر دچار مشکلات و اختلالات فیزیولوژیکی شده و سعی در اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی دارند، همچنین این افراد هنگام رویارویی با موقعیت‌های اجتماعی، هراس اجتماعی بیشتری را تجربه می‌نمایند (پورمودت و کجیاف، ۱۳۹۵). استفاده از رسانه‌های اجتماعی در جامعه مدرن به ویژه در میان بزرگسالان بسیار شیوع یافته است و با اضطراب و تنهایی اجتماعی ارتباط دارد. به نظر می‌رسد، افراد مضطرب و تنها از نظر اجتماعی، به طور بالقوه به دنبال حمایت اجتماعی از طریق غیرحضوری و به واسطه رسانه‌های اجتماعی هستند. اضطراب اجتماعی و تنهایی با استفاده از رسانه‌های اجتماعی مشکل‌ساز همراه هستند. استفاده نامناسب از اینترنت سبب اجتناب فرد از برقراری روابط اجتماعی با سایرین می‌گردد (ادی و هیمبرگ، ۲۰۲۱). در ارتباطات برخط، فرد قادر است که جنبه‌های کمتر مثبت خود را از دید عموم مردم پنهان نمایند و بیشتر متمایل به برقراری این نوع ارتباط می‌باشند (هان و همکاران، ۲۰۱۴). بین استفاده بیمارگونه از اینترنت و

اختلالات روانی مانند اضطراب فراگیر، اضطراب اجتماعی، اختلالات عاطفی رابطه مشاهده و گزارش شده است (وینستین و همکاران، ۲۰۱۵). از سوی دیگر، پژوهش‌ها حاکی از آن است که استفاده روزانه نسبت به عدم استفاده بیش از دو ساعت از موبایل، تبلت، کامپیوتر و لپ‌تاپ با کیفیت زندگی بالاتر همراه بود. بنابراین استفاده محدود از فناوری‌های نوین رسانه‌ای می‌تواند با کیفیت زندگی مرتبط با سلامت مطلوب‌تری همراه باشد. همچنین گزارش شده‌است که، استفاده هفتگی و آخر هفته‌ها از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی (مبتنی بر تلفن‌های همراه و سایر دستگاه‌ها) بطور قابل توجهی با کاهش سلامتی مرتبط با کیفیت زندگی همبستگی داشته‌است که این همبستگی در مورد دختران تأیید و در مورد پسران رد شده‌است. استفاده از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در صورت شب‌بیداری با کاهش سلامتی مرتبط با کیفیت زندگی در دختران رابطه دارد (جنکینز و همکاران، ۲۰۲۰).

استفاده از سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در صورت شب‌بیداری، تأثیرات منفی بر روی خواب و منجر به کیفیت پایین خواب، تأخیر در شروع خواب، کوتاه شدن طول خواب، خواب آلودگی بیش از حد روزانه، بی‌خوابی، آپنه و کابوس می‌گردد (کومار سوین و پتی، ۲۰۱۹). در واقع در چند دهه اخیر، زندگی انسان‌ها، تحت تأثیر ارتباطات نوین، قرار گرفته‌است. به واسطه شبکه‌های اجتماعی مجازی افراد از یک سو علاقه‌مندی‌ها، فعالیت و افکارها خودشان را با دیگران به اشتراک می‌گذارند، از سوی دیگر این شبکه بر روی درک و دریافت افراد از وضعیت زندگی خود در همه زمینه‌ها اعم از فرهنگی و ارزشی تأثیر گذارند (دوله و همکاران، ۱۳۹۵).

مطالعه بر روی سایت‌های شبکه‌های اجتماعی مزایای مختلفی را در کیفیت زندگی کاربران روزانه سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در مقابل کاربران غیرروزانه ارائه می‌دهد. کاربران روزمره بهتر می‌توانند استرس مربوط به روابط و کار را برطرف کنند (ساینی و همکاران، ۲۰۲۰). اینکه استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، باعث افزایش یا کاهش تنهایی و کیفیت زندگی می‌شود، کاملاً واضح نیست. استفاده از اینترنت باعث کاهش تنهایی آن‌ها می‌شود، در نتیجه می‌تواند منجر به افزایش کیفیت زندگی افراد مسن به طور مستقیم یا غیرمستقیم شود. با این حال این اثرات مشروط به وجود یا عدم وجود متغیرهای دیگر است. مثلاً، تأثیر غیرمستقیم قومیت افراد با تأثیر مستقیم خانواده و گذراندن زمان با آن‌ها در بین سالمندان، تعدیل می‌شود. محققان و دست‌اندرکاران باید از این تعاملات آگاه باشند (خلیله و ویتمن اسکور، ۲۰۱۸). ارتباط بین چهار ویژگی اجتماعی شناختی و کیفیت زندگی مرتبط با سلامتی بین دو گروه بزرگسالان کره‌ای ساکن کره جنوبی با مهاجران بزرگسال کره‌ای ساکن در ایالات متحده آمریکا، تفاوت داشت. برای بزرگسالان کره‌ای ساکن کره جنوبی، همبستگی‌های مثبتی بین اندازه‌گیری شبکه‌های اجتماعی آن‌ها و کیفیت زندگی با سلامتی وجود داشت. برای مهاجران قدیمی کره‌ای، این یافته‌ها فقط بین شبکه‌های اجتماعی و رفتار ارتقاء دهنده سلامت، ارتباط مثبت گزارش شد. یافته‌های این مطالعه ارتباط مهم شبکه‌های اجتماعی را که می‌توانند با کیفیت زندگی مرتبط با سلامتی و رابطه احتمالی آن‌ها با سلامتی برخوردار باشند را نشان داد (هنگ و همکاران، ۲۰۱۸).

براساس نتایج بدست آمده، در حال حاضر با توجه به زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده،

استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی برای ترویج و اشاعه فرهنگ مسئولیت‌پذیری، تغییر رفتار اجتماعی و ارتقای ابعاد کیفیت زندگی ابزار مطمئن و کافی نمی‌باشد و نمی‌توان برای آموزش این مفاهیم به شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی اکتفا کرد. برای پاسداری از نیروی عظیم جوانان و بهره‌گیری مناسب از پتانسیل آنان به عنوان آینده‌سازان کشور، ارتقای سواد رسانه‌ای در جامعه و آموزش استفاده صحیح، آگاهانه و فعالانه از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی توصیه می‌شود. این آموزش‌ها برای اثرگذاری مناسب و تربیت نسل آینده‌فرهیبخته بایستی از سنین پایین با مشارکت و تعامل جدی سیاستگذاران و والدین صورت گیرد. بدین منظور برای والدین و مجریان برنامه‌های نوین هم باید آموزش‌های مناسب برگزار شود. پزشکان، مشاوران و متخصصان مراقبت‌های بهداشتی باید حساس‌تر باشند و با مشکلات ناشی از استفاده از اینترنت یا رسانه‌های اجتماعی در میان نوجوانان و بزرگسالان جوان کشور آشنا باشند. مشاوران و کارمندان مراقبت‌های بهداشتی باید برای مقابله با مشکل اینترنت و رسانه‌های اجتماعی و استفاده آن در بزرگسالان و جوانان، برنامه‌های موثر پیشگیری، آموزش و مداخلات مستقر در مدرسه/موسسه را توسعه دهند. باید برای تقویت نقاط قوت و از بین بردن نقاط ضعف چاره‌اندیشی شود. درنهایت به منظور پیشگیری از نقاط منفی شبکه‌های اجتماعی، مراکز دانشگاهی به کمک اساتید و فرهیختگان با برنامه‌ریزی کلان و راهبردی، فرهنگ استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی و امکانات موجود در آن را جایگزین شیوه‌های نادرست کنند، تا در نهایت به جایگاهی برسیم که در آن آثار مثبت استفاده از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی بر پیامدهای منفی آن غلبه نماید. لازم به ذکر است، جامعه مورد مطالعه در این پژوهش جوانان (۳۰-۱۸ سال) شهر مراغه و در دوران پیک چهارم شیوع کرونا بود و در تعمیم نتایج به سایر اقشار جامعه و سایر زمان‌هایی که از شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌شود، بایستی محتاطانه عمل نمود.

منابع

- آقایی، کورش. (۱۳۹۴). رابطه فرهنگ سازمانی و جو سازمانی با مسئولیت‌پذیری کارکنان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شیراز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مرودشت.
- پورمودت، خاتون، کجباف، محمدباقر. (۱۳۹۵). بررسی اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان استفاده‌کننده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۶(۲۳): ۹۳-۱۰۵.
- تولایی، روح‌اله؛ صباغی، زهرا و نظافتی، نوید. (۱۳۹۶). شناسایی و تحلیل فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی، مورد مطالعه، دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۰(۳): ۱۷۵-۱۵۳.
- جوکار، حمیدرضا، فولادچنگ، محبوبه، انجم‌شعاع، محمدرئوف، کرهانی، نادر. (۱۳۹۸). روایی و پایایی مقیاس مسئولیت‌پذیری شخصی برای نوجوانان. رویش روانشناسی، ۸(۱۰): ۱۶۱-۱۶۹.
- جهانبانی، نادر. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی بر سلامت روان مدیران مدارس متوسطه دوره اول آموزش و پرورش شهرستان چابهار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندر جاسک.

جهانبخش، اسماعیل، حقیقتیان، منصور، میرمحمدی، منیرسادات. (۱۳۹۵). عوامل اجتماعی - فرهنگی موثر بر مسئولیت پذیری جوانان شهر تهران. مجله علمی - پژوهشی مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۰(۳۴): ۱۵۱-۱۶۷.

حسینقلی پور، اصغر، بیگزاده، بهداد، پورشالچی، حسام. (۱۳۹۵). آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و نقش آن در زندگی افراد. ارایه مقاله در سومین کنفرانس بین المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی، ترکیه، استانبول. حکیمیان، امیرناصر. (۱۳۹۵). نقش شبکه‌های اجتماعی (باتاکید بر شبکه اجتماعی فیس بوک) بر کیفیت زندگی و نشاط جوانان مناطق شرق، مرکز و غرب تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز.

حیدری، مریم؛ محمدی، اکبر و حقیقت، سارا. (۱۳۹۹). تأثیر کمال‌گرایی بر مسئولیت‌پذیری با میانجی‌گری اضطراب امتحان در دانشجویان. فصلنامه تعالی مشاوره و روان‌درمانی، ۹(۳۳): ۲۳-۱۴.

دوله، معصومه، اسماعیلی، رضا، امیرمظاهری، امیرمسعود. (۱۳۹۵). بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در کیفیت زندگی (مورد مطالعه: کاربران ۲۰-۴۹ ساله شبکه‌های اجتماعی مجازی در شهر تهران). فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۰(۴)، پیاپی (۳۵): ۹۷-۱۲۰. سیدنعمت‌الروشن، فاطمه‌سادات، الحانی، فاطمه، زارعیان، آرمین، کاظم‌نژاد، انوشیروان. (۱۳۹۸). تحلیل مفهوم کیفیت زندگی زنان: مدل هیبرید. مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت، ۸(۳): ۲۰۴-۲۲۰.

فرامرزیانی، سعید، هاشمی، شهناز، فرهنگی، علی‌اکبر. (۱۳۹۵). نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر ارزش‌های اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان و میانسالان ساکن در شهرهای پنج استان کشور). فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، ۲۳(۳)، پیاپی (۸۷): ۱۱۳-۱۳۵.

مکرمی، علیرضا، یوسفی، فتانه. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی بر رفتار نوجوانان و جوانان (بخش مرکز شهرستان شیروان). فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، دفتر تحقیقات کاربردی، فا. خراسان شمالی، ۴(۱۶): ۷۷-۹۶.

نجات، سحرناز، منتظری، علی، هلاکویی نایینی، کورش، محمد، کاظم، مجدزاده، رضا. (۱۳۸۵). استانداردسازی پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان جهانی بهداشت (WHOQOL-BREF) ترجمه و روانسنجی گونه ایرانی. مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، ۴(۴): ۱-۱۲.

یوسفی، علی، فرهودی‌زاده، مارینا، لشکری دربندی، مرضیه. (۱۳۹۱). فشار هنجار تعهد اجتماعی در ایران. جامعه‌شناسی کاربردی، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، ۲۳(۲)، پیاپی (۴۶): ۱۷۹-۱۹۲.

Aljuboori, A. F., Fashakh, A. M., & Bayat, O. (2020). The impacts of social media on University students in Iraq. **Egyptian Informatics Journal**.

Carter, A. S., Hundhausen, C. D., & Adesope, O. (2017). Blending measures of programming and social behavior into predictive models of student achievement in early computing courses. **ACM Transactions on Computing Education (TOCE)**, 17(3), 1-20.

Cheok A.D., Edwards B., Muniru I. (2017). Human Behavior and Social Networks. In: Alhaji R., Rokne J. (eds) **Encyclopedia of Social Network Analysis and Mining**.

- Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7163-9_235
- Dumrique, D. O., & Castillo, J. G. (2018). Online Gaming: Impact on the academic performance and social behavior of the students in Polytechnic University of the Philippines Laboratory High School. **KnE Social Sciences**, 1205-1210.
- Hong, M., De Gagne, J. C., & Shin, H. (2018). Social networks, health promoting-behavior, and health-related quality of life in older Korean adults. *Nursing & health sciences*, 20(1), 79-88.
- Huan, V. S., Ang, R. P., & Chye, S. (2014, October). Loneliness and shyness in adolescent problematic internet users: the role of social anxiety. **In Child & Youth Care Forum** (Vol. 43, No. 5, pp. 539-551). Springer US.
- Jenkins, R. H., Shen, C., Dumontheil, I., Thomas, M. S., Elliott, P., Rösli, M., & Toledano, M. B. (2020). Social networking site use in young adolescents: association with health-related quality of life and behavioural difficulties. **Computers in Human Behavior**, 106320
- Khalaila, R., & Vitman-Schorr, A. (2018). Internet use, social networks, loneliness, and quality of life among adults aged 50 and older: mediating and moderating effects. **Quality of Life Research**, 27(2), 479-489.
- Kumar Swain, R., & Pati, A. K. (2019). Use of social networking sites (SNSs) and its repercussions on sleep quality, psychosocial behavior, academic performance and circadian rhythm of humans—a brief review. **Biological Rhythm Research**, 1-40
- Mills, A. C., Grant, D. M., Lechner, W. V., & Judah, M. R. (2013). Psychometric properties of the anticipatory social behaviours questionnaire. **Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment**, 35(3), 346-355
- O'Day, E. B., & Heimberg, R. G. (2021). Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100070.
- Peng, C., Nelissen, R. M., & Zeelenberg, M. (2018). Reconsidering the roles of gratitude and indebtedness in social exchange. **Cognition and Emotion**, 32(4), 760-772.
- Ribeiro, I. J., Pereira, R., Freire, I. V., de Oliveira, B. G., Casotti, C. A., & Boery, E. N. (2018). Stress and quality of life among university students: A systematic literature review. **Health Professions Education**, 4(2), 70-77.
- Saini, N., Sangwan, G., Verma, M., Kohli, A., Kaur, M., & Lakshmi, P. V. M. (2020). Effect of Social Networking Sites on the Quality of Life of College Students: A Cross-Sectional Study from a City in North India. *The Scientific World Journal*, 2020.
- Smakotina, N., & Melnikova, N. (2018). The impact of social networks on consumer behavior of young people. **Espacios**, 39(38), 9-15.
- Weinstein, A., Dorani, D., Elhadif, R., Bukovza, Y., Yarmulnik, A., & Dannon, P. (2015). Internet addiction is associated with social anxiety in young adults. **Annals of Clinical Psychiatry**, 27(1), 4-9.
- WHOQOL Group. (1997). The world health organization quality of life instruments. **Geneva: WHO (MSA/MNH/PSF/97.4).**
- Zeky, A., & Mustafa, S. (2018). University girls use social media sites in relation to assuming responsibility. **International Design Journal**, 8(3), 241-249.